

SIITOSNARTUN VALINTA

TRI BRAXTON SAWYER

Seuraava amerikkalaisen tri Braxton Sawyerin artikkeli jalostukseen käytettävälle nartulle asetettavista vaatimuksista on julkaistu amerikkalaisessa The Basenji-lehdessä (Vol. XVII. No. 6, June 1980). Sawyerilla oli geneetikon koulutus ja hän kasvatti muotovalioita 40 vuoden aikana 17 eri rodussa. Artikkelin on suomentanut Kirsti Lummelarnpi, se on aikaisemmin julkaistu Basset-Bulletin-lehdessä 2/86.

Useimmissa artikkeleissa esitetään ensin faktat, minkä jälkeen vedetään johtopäätökset. Minäkin teen yleensä niin, mutta tätä, siitosnartun arvoa kasvattajan kannalta koskevaa artikkelia varten tarkoitukseni on kääntää järjestys toisin päin. Esitän ensin johtopäätökseni ja selitän sitten, miksi näin on. Näillä johtopäätöksillä on vankka perusta, sillä ne edustavat kokemuksiani kasvattajana kasvatetuani valiokoiria 17 eri rodussa 40 vuoden aikana sekä perinpohjaista genetiikan tuntemusta. Näinä vuosina olen neuvonut tuttavilleni ainakin yhtä monta yhdistelmää kuin mitä olen kasvattanut itse. Tutkimusteni ja kokemukseni perusteella johtopäätökseni ovat:

Jokaisen koiria kasvattavan kennelin menestys perustuu ensisijaisesti oikean siitosnartun valintaan. Perustan tulee olla luja ja virheetön, ettei rakennelma luhistu. Yksi ainoa hyvä siitosnarttu voi olla, tahi on ollut useimmissa tapauksissa, minkä tahansa rodun menestyksekkään verilinjan kulmakivi. Mikään kennel ei ole vahvempi kuin sen siitosnarttu huolimatta siitä, miten monella kuuluisalla siitosuroksella se voi kerskua.

Saanen todeta tässä ja todeta vielä erityisen painokkaasti, että puhuessani "kasvattajasta" tarkoitan henkilöä, joka on kiinnostunut harrastamansa rodun parantamisesta, enkä henkilöstä, joka hakee oikotietä palkintopöytien ääreen. Viimemainitut ovat rodun edun kannalta loisia.

Miksi siitosnarttu on mielestäni niin tärkeä kasvatusyössä? Mitkä ovat minun kokemukseni siitosnartuista? Miksi mielestäni tarvitaan huolellisempaa tutkimustyötä valittaessa siitosnarttua kuin -urosta? Tämän artikkelin puitteissa ei voi käsitellä kaikkia kysymyksiä, mutta seuraavassa joitakin vastauksia.

Ennen kuin kennelliitot merkitsevät sinut pentujen kasvattajaksi, ne vaativat, että omistat jalostusoikeuden narttuun. Sinun ei tarvitse omistaa siitosurosta, mutta sinun on omistettava narttu.

Siitosnarttusi on olennainen osa linjaasi. Narttu tuo yhdistelmään toisen haploidisesta kromosomiparista, jotka määräävät jokaisen tsygootin, ja näin ollen narttu antaa yhdistelmään geneettisessä mielessä puolet. Siitosuroksen tehtävä päättyy astutukseen, mutta nartun ei, sillä sen yleinen terveydentila ja ihon kunto voivat vaikuttaa pentuihin. Sen ruokavalio vaikuttaa pentuihin, ja niin vaikuttavat sisälmysloiset, ruoka, nartun käyttäytyminen ja erityisesti nartun rotutyypin ja luonne.

Kokemuksieni perusteella näyttää olevan niin, että rodunomaisuus, rotutyypin, riippuu ylivoimaisesti enemmän nartusta kuin uroksesta. Mainitsin aiemmin, että olen tehnyt tarkat muistiinpanot kasvattamistani pentueista 17 eri rodussa, ja viimeisten kymmenen vuoden aikana olen säästänyt kaikkien koiranäyttelyiden luettelot ja tutkinut huolellisesti kaikkien rotujen suurvoittajat ja niiden taustat.

Tämä tutkimustyö on vahvistanut oman kasvatusyöni perusteella tekemäni havainnot. Yleisin virhe, jonka olen huomannut useimmissa (muttei kaikissa) huippuvoittajuroksissa on, etteivät ne ole olleet poikkeuksellisen erinomaisia rotutyypiltään, ja rotutyypin on minulle olennaisinta missä tahansa rodussa.

Keskivertonartun astuttaminen ja pentueen sukutaulun koristaminen huippuvoittajuroksilla merkitsee, että pennut etäännyivät rotutyypistä. Tutkimukseni osoittavat, että huippuoluita olevat siitosnartut ovat pystyneet pelastamaan sen vähän rotutyypin, mitä meillä on jäljellä joissakin rodussa.

Muistiinpanoni, tutkimukseni ja kokemukseni osoittavat minulle ilmeisesti, että pentujen luonne riippuu enemmän emästä kuin isästä. Tiedän kyllä, että luonne on yhtä hyvin geneettinen kuin ympäristökäytännönkin aikaansaama ongelma, mutta luoja varjeltoon minua tai teitä kaikkia astuttamasta sekapäisiä, hulluja narttuja.

Nartun luonne vaikuttaa pentuihin

jo kantoaikana. Nartun luonne sinä aikana, kun narttu imettää pentuja, vaikuttaa niihin suuresti.

Nartun luonne kolmen-neljän kuukauden aikana, jolloin pennut juoksevat ja leikkivät viereisessä juoksuaitauksessa, merkkää ne pysyvästi. Jos rotu on metsästävä rotu, emältä maastossa opitut tavat säilyvät pennuissa niiden koko elämän ajan. Luonteesta on tulossa ongelma kaikissa rodussa. Ongelmaa voidaan vähentää puoleen, mikäli tiedostamme mikä ongelma on - se on siitosnarttujen ongelma. Siitosnartut eivät ole yhtä paljon esillä kuin urokset, ja siksi luonneongelmat pääsevät lisääntymään narttujen kautta.

Todella hyvän hyviä jälkeläisiä tuottavan siitosnartun valinta on monin verroin vaikeampaa kuin siitosuroksen valinta. Tärkein syy on, että narttu pystyy tuottamaan paljon pienemmän määrän jälkeläisiä kuin uros. Suurin pentumäärä, jonka sain koskaan yhdestä nartusta, oli 50 pentua. Muistiinpanoistani löytyy uros, joka tuotti yli 1.000 pentua. Entäpä jos uros tuotti 60 valiota ja narttu vain kaksi? Kysymystä ei voi asettaa näin.

Kun valitsen kenneliini siitosnartun, menetelmäni on seuraava. Haluan hyvän, kunnonkokoisen nartun. Sen on oltava terve, eikä sillä saa olla yhtään vakavaa virhettä. Täydellisen koiran löytäminen on mahdotonta, mutta en siedä siitosnartussani yhtään vakavaa virhettä. Nartun silmien on oltava oikeanväriset. Sen purennan ja leukojen on oltava täydelliset. Sen ei tarvitse olla huippuvoittaja eikä huippuvoittajan pentuesisar. Sen sukutaulu ei myöskään saa olla täynnä tuntemattomia koiria. Nartun pitää syödä hyvin ja konstailematta. Kun olen löytänyt näitä vaatimuksia vastaavan, laadukkaan yksilön, katson pinnan alle.

Ensimmäinen haluan nähdä nartun sukutaulun. Kasvattajan näkökulmasta kyky lukea ja tulkita sukutaulua on ehdottoman olennainen. Sukutauluilla tarkoitetaan koiran perhettä, sukupuuta, ja minä haluan analysoida